

Pepijn van Doesburg

Jean-Claude Gérard: “Je bent een goede leraar dankzij je leerlingen”

De in Duitsland gevestigde Franse fluitist Jean-Claude Gérard was afgelopen zomer één week in Nederland om les te geven in het kader van de Holland Music Sessions in Bergen en Alkmaar. In Duitsland staat hij als fluitist, maar vooral als leraar, heel hoog aangeschreven. Reden om nader kennis te maken.

“Nee, nee, nee. Je haalt gewoon niet diep genoeg adem. Je kunt een muzikale frase niet zomaar lukraak onderbreken. Het is een kwestie van heel bewust diep inademen voor je begint te spelen. En niet denken: ik kan het niet, maar gewoon d en.” Jean-Claude Gérard, een extraverte man, wat onconventioneel met zijn haar in een staartje, geeft aanwijzingen aan een leerling die duidelijk moeite heeft langere frases op één adem te spelen. Na enkele pogingen lukt het haar redelijk om alleen op die plekken adem te halen waar het muzikaal gezien mogelijk is.

“D t zie ik als de taak van de docent,” zegt de fluitist als we later met dichtgeknoopte jassen aan – hoezo hoog zomer – op het grasveldje buiten de verblijfsruimten van de studenten in Bergen zitten. “Je moet mensen helpen hun eigen mogelijkheden te ontdekken. Het gaat er niet om iemand precies voor te kauwen hoe hij of zij het moet doen; de leerling moet het zelf doen, de leraar moet alleen een begeleidende rol spelen. Het meisje dat denkt dat ze een ademhalingsprobleem heeft en om de paar maten ademhaalt op de meest storende plekken, merkt dat ze de mogelijkheden eigenlijk wel in zich heeft. Daar ben ik voor, om ze dat duidelijk te maken.”

Jean-Claude Gérard is een gerespecteerd docent. Sinds hij in 1989 aan de Musikhochschule in Stuttgart werd aangesteld zijn er vijftwintig leerlingen van hem in orkesten terecht gekomen.

“Het doel van de fluitopleiding is: een orkestbaan. Althans, zo zie ik het. Je hebt er niets aan om werklozen op te leiden – ik ben dan ook van mening dat er veel te veel fluitsten op de conservatoria studeren. Ik vind het van groot belang om heel selectief te werk te gaan bij het aannemen van studenten. Je moet geen enkele concessie doen. Als iemand voorspeelt kun je in bijna alle gevallen al horen of iemand geschikt is om op den duur een orkestbaan te krijgen. Dat zijn de enige mensen die ik aanneem. Ik herken ze aan hun ritmisch gevoel en aan hun toon. Dat moet in principe in orde zijn, daarop word je ook bij proefspelen afgerekend. Centraal staan voor mij de concerten van Mozart: daarin kun je perfect horen of iemand die kwaliteiten – gevoel voor ritme en een goede toon –

Jean-Claude Gérard

in huis heeft. Van het laten spelen van orkestpartijen zie ik het nut niet in. Maar ja, het is nu eenmaal traditie.

Niet alleen bij orkestproefspelen, maar ook bij de grote internationale concoursen komen mijn leerlingen vaak ver. Daar ben ik natuurlijk best trots op. Maar ik denk dat ik vooral succesvol ben als leraar omdat ik heel voorzichtig ben in de keuze van mensen die ik aanneem. Want je bent een goede leraar als je goede leerlingen hebt, laten we dat niet vergeten.”

Nederland

Ondanks dat succes wekt Gérard helemaal niet de indruk het vanzelfsprekend te vinden dat hij dit jaar – voor het eerst – is uitgenodigd om een masterclass te geven in het kader van de Holland Music Sessions. “Integendeel, ik voel me zeer vereerd. Deze zomercursus is heel bekend in de hele muziekwereld. De opzet bevalt me uitstekend. De leerlingen hebben veel onderling contact, er is veel gelegenheid voor uitwisseling over en weer, niet alleen tijdens de lessen maar ook daarbuiten. Dat is allemaal wel eens anders, in Japan bijvoorbeeld. Het is heel belangrijk om niet alleen muzikaal maar ook persoonlijk contact met elkaar te hebben. Uitwisseling maakt dat we beter functioneren, dat merk ik zelf ook heel duidelijk. Cursussen volgen, verschillende docenten meemaken, studenten uit andere landen ontmoeten – het draagt er allemaal toe bij dat de student zijn horizon

verbreedt. Dat is een groot voordeel van deze tijd: het is heel gemakkelijk geworden om overal je licht op te steken.

Omdat we hier niet in een grote stad zijn is het voor de studenten bovendien gemakkelijk om zich op het muziekmaken te concentreren. Er valt hier simpelweg verder niet veel te beleven. Daarbij is het hier zo koud – dat komt het werken zeker ook ten goede. Gisteren ben ik naar het strand geweest; er liepen alleen maar hier en daar wat mensen met jassen aan en paraplu's bij zich. Heel merkwaardig, ik ben gewend om op het strand mensen in de zon te zien liggen. Wat me trouwens ook zo opvalt is dat je gewoon bij alle huizen naar binnen kunt kijken. Zou dat zijn omdat de mensen hier willen laten zien dat ze het goed hebben? Het is een heel vreemd gezicht als ik van hier naar het dorp loop. Erg aangeharkt." Het is de eerste keer dat Jean-Claude Gérard echt een tijdje in Nederland is. "Ik ben hier wel een paar keer eerder geweest, maar dat was steeds maar heel kort. De eerste keer was zo'n vijftienvintig jaar geleden. Ik was hier met het radio-orkest van Hamburg. Dat was een hoogst merkwaardige ervaring. We zouden een concert geven, maar de dirigent was uitgevallen. Er werd naarstig gezocht naar een vervanger, en niemand minder dan Kondrasjin, die toevallig in Amsterdam was, werd bereid gevonden het concert over te nemen. Het was zijn laatste concert: om drie uur hadden we een repetitie, om een vreemde tijd, vijf uur of zo, hadden we het concert, en om zeven uur was hij dood."

Duitsland

Stuttgart, Hamburg... Hoe komt een Franse fluitist in Duitsland verzeild? "Ik was vanaf 1968 solofluitist van het Orchestre des Concerts Lamoureux in Parijs, maar ik wilde wat meer bereiken. Ik deed in Parijs een keer mee aan een proefspel voor een andere plaats, maar ik werd niet aangenomen. Vanaf dat moment dacht ik: ik hoef hier eigenlijk ook niet zo nodig te blijven. Ik ben in Hamburg gaan voorspelen, waar ik de plaats van Paul Meissen aan de opera heb overgenomen. Ik ben 15 jaar lang aan de Staatsoper in Hamburg verbonden geweest. In 1985 ben ik terechtgekomen in het Bach Col-

legium Stuttgart onder leiding van Helmut Rilling, en een paar jaar later ben ik gaan lesgeven in Stuttgart. Dat zijn thans mijn hoofdactiviteiten. Met het Bach Collegium gaan we de hele wereld rond, en overal waar we komen geef ik masterclasses. Eén maand per jaar ben ik met het ensemble in Japan.

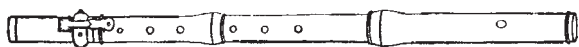
Heel belangrijk vind ik ook het werk dat ik doe bij de Stiftung Villa Musica Mainz. Die organiseren cursussen waar maar een paar studenten voor worden toegelaten; die krijgen niet zozeer op de traditionele manier les, maar ze werken vooral in kamermuziekverband samen met allerlei musici van naam. Er worden op die manier concerten gegeven, maar ook bijvoorbeeld CD's opgenomen.

Ik moet zeggen dat ik pas in Duitsland heb leren musiceren. In Parijs heb ik mijn opleiding gehad bij Gaston Crunelle en ook nog bij Marcel Moysé. Maar pas nadat ik naar Hamburg ben verhuisd ben ik musicus geworden, en ik beschouw mezelf dan ook zeker niet meer als een Frans fluitist. Ik heb in Duitsland mijn eigen speelmanier ontwikkeld, die volgens mij niet in een hokje thuis te brengen is. Ik vind dan ook niet dat het er heel veel toe doet bij wie ik vroeger heb gestudeerd, al moet ik zeggen dat ik Moysé altijd als een soort voorbeeld ben blijven beschouwen.

Trouwens, ik vind het sowieso niet zinnig meer om in nationale scholen van fluitspel te denken. Er bestaat eigenlijk geen verschil meer, althans ik merk het niet. Kijk nou hier: leerlingen uit Israël, Rusland, Hongarije, België, Nederland... Individueel spelen ze natuurlijk heel verschillend, maar ik zou nergens aan af kunnen leiden waar ze vandaan komen. Het fluitspel heeft zich volledig geïnternationaliseerd. Overal kunnen goede fluitisten vandaan komen. Bijvoorbeeld uit Nederland. Jacques Zoon is voor mij de grootste fluitist van dit moment. Dat is z'n rasmusikant; als je naar hem luistert doet het er eigenlijk niet meer toe wat voor instrument hij bespeelt. Het is gewoon muziek.

Waar ik wel verschil in merk, is het begrip voor muziek. Daarom zei ik dat ik heb leren musiceren in Duitsland. Er bestaat daar veel meer een cultuur van echt muziekmaken, er heerst niet zo dat op het instrument gerichte, of het gebonden zijn aan regels dat me in Frankrijk irriteert.

Simon Polak traverso

www.earlyflute.com

Biezendijk 32
5465LD Zijtaart

simonpolak@earlyflute.com
06 53323203

Toekomstmuziek

Coaching & Communicatietraining

Soms lukt het niet rond te komen van je vak als musicus.
Je zoekt dan een baan waar teveel energie in gaat zitten.

Wil je dit voorkomen, neem dan contact op met:

035 - 642 31 71

e-mail: toekomstmuziek@wxs.nl fax: 035 - 642 33 18

Dat verschil werd me onlangs weer eens heel duidelijk. Ik heb een dubbel-CD opgenomen met alle kamermuziekwerken met fluit van Bach. In Duitsland werd de CD de hemel in geprezen, in Frankrijk werd hij unaniem afgekraakt. Afgezien van alle andere factoren die meegespeeld kunnen hebben – een Fransman die zijn nationaliteit prijsgeeft, dat kan toch eigenlijk niet – denk ik dat dat vooral met een bepaalde instelling te maken heeft. In Frankrijk wil men dat alles precies volgens bepaalde regels gaat, oude muziek moet op oude instrumenten worden gespeeld en zo. De Duitsers leven veel meer met die muziek van Bach, ze zijn er mee opgegroeid, het zit hen als het ware in het bloed, en het gaat hen puur om het musiceren.

Het muziekleven in Duitsland is tegenwoordig ook heel internationaal geworden, heel open. Het idee van bepaalde ‘clans’ rondom gevestigde fluitisten is tamelijk achterhaald, vind ik. Je moet gewoon goed genoeg zijn en dan krijg je een baan, ook als je uit het buitenland komt.”

Frankrijk

“Ik heb Frankrijk verlaten, ik ben er min of meer verstoten, maar tegelijkertijd ben ik ook nog altijd geen Duitser. Dat merk ik onder andere doordat ik nooit word uitgenodigd voor een jury van een internationaal concours. Daarin willen ze vaak fluitisten uit verschillende landen zitting laten nemen. Welnu, als Fransman noch als Duitser schijn ik aan de norm te voldoen. Toch is dat best merkwaardig, gezien mijn staat van dienst als docent. Maar uiteindelijk vind ik

dat niet erg belangrijk. Mijn leerlingen staan in de finales, daar put ik heel wat meer voldoening uit.

Bovendien heb ik genoeg te doen. Ik ben vijfenveertig procent van de tijd bezig met muziek, ik heb in feite veel te weinig tijd voor andere dingen. Ik werk in Stuttgart, maar mijn echte thuis staat in de Pyreneeën. Daar heb ik een 17e-eeuws huis in een klein dorpje dicht bij Lourdes. Mijn vrouw en mijn kinderen wonen daar. Zodra ik vakantie heb ga ik erheen, en dan wil ik ook alleen maar bijkomen. Een beetje in de tuin werken. En vooral me met mijn gezin bemoeien: uiteindelijk is dat het allerbelangrijkste.” En, alsof hij een soort telepathische relatie met zijn echtgenote heeft opgebouwd die per slot van rekening meestal ver van hem verwijderd is, belt ze hem op dat moment op zijn mobiele telefoon. “Ja,” zegt hij, als ze de verbinding verbroken hebben, “ze is vandaag jarig. Ik heb haar vanmorgen al gebeld, zo houden we contact. Het werkt vrij goed op deze manier. Ik ben tenslotte al 39 jaar getrouwd. Kom, laten we in het dorp nog wat gaan drinken, hier is niets te krijgen.”

De dubbel-CD met alle kamermuziekwerken met fluit van Bach is vorig jaar uitgekomen bij Hänssler (HAN 92121).